

УДК: 340.149:342.924

DOI: 10.31359/1993-0941-2020-39-31

І. О. Соколова, кандидат юридичних наук,
асистент кафедри теорії і філософії права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

ПРАВОЗАСТОСОВНИЙ АКТ У СИСТЕМІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН

***Анотація.** Стаття присвячена дослідженню правозастосовного акта, пояснюється його місце і роль у системі правового регулювання суспільних відносин. Визначається природа акта правозастосування, яка не зводиться лише до характеристики веління, що в ньому міститься. Приділяється увага співвідношенню правозастосовного акта з індивідуально-правовим та з нормативно-правовим актами, розкривається зміст поняття правозастосування та його особливості. Крім того, розглядаються різноманітні підходи до класифікації правозастосовних актів за багатьма критеріями тощо.*

***Ключові слова:** правозастосування, правозастосовний акт, індивідуально-правовий акт, правове регулювання.*

Постановка проблеми. У функціонуванні правової системи України все більшої значимості набуває правозастосування,

оскільки учасники суспільних відносин постійно стикаються із застосуванням норм і принципів права уповноваженими на це суб'єктами чи органами публічної влади, для яких правозастосування є однією із основних форм реалізації їх повноважень.

В науці акт правозастосування розглядається як належним чином оформлений письмовий документ, який фіксує прийняте рішення, надаючи йому офіційного значення, у вигляді певної форми, що забезпечує реалізацію правових норм. Це пов'язано з тим, що у більшості випадків такий акт має юридичну силу лише тоді, коли він належним чином письмово оформлений.

Тож, правозастосовний акт є виразом правової позиції, реалізованої вповноваженим суб'єктом у певній ситуації, що потребує офіційної констатації чи владного втручання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У юридичній науці та у правовій системі України значна увага приділяється правозастосуванню у правовій системі України та у діяльності державних органів. Дослідженню цього питання присвячували роботи такі вчені, як: О. В. Петришин, С. П. Погребняк, Гусарев С. М., А. Ю. Олійник, О. О. Уварова, П. М. Рабінович та інші.

Метою статті є здійснення комплексного науково-практичного дослідження категорії правозастосовний акт: приділяється значна увага його особливостям, різновидам і співвідношенню з іншими нормативно-правовими актами, а саме з індивідуально-правовим актом; а також місцю і ролі правозастосовного акта у механізмі правового регулювання суспільних відносин.

Виклад основного матеріалу. У функціонуванні правової системи України все більшої значимості набуває правозастосування та юридична практика. Передусім слід зауважити, що правозастосування не є самодостатнім, його призначення зумовлене особливим місцем і роллю у процесі правової регуляції суспільних відносин. В умовах панування засад правової державності учасники суспільних відносин постійно стикаються із застосуванням до фактів життя норм і принципів права уповноваженими на це суб'єктами. Відповідно для органів публічної влади правозастосування є однією із основних форм реалізації їх повноважень [7, с. 364–365].

Необхідність у правозастосуванні виникає за наступних ситуацій: по-перше, коли передбаченні юридичними нормами права і юридичні обов'язки у конкретних осіб можуть бути ними реалізовані тільки після винесення індивідуально-владного рішення уповноваженого органу (наприклад, здійснення підприємницької діяльності без державної реєстрації тягне за собою негативні наслідки у вигляді притягнення до адміністративної відповідальності за ст. 164 КУпАП або за допомогою суду при розірванні шлюбу для осіб, які мають дітей тощо); по-друге, коли є спір про право і сторони не можуть дійти згоди щодо рішення про зміст своїх суб'єктивних прав і юридичних обов'язків. При цьому спір може бути як у сфері приватних правовідносин (спір про право вирішується досудовим способом за домовленістю між сторонами або у випадках, які передбачені законом), так і у сфері публічного права (основним способом вирішення таких спорів є адміністративний суд); по-третє, коли скоєно правопорушення і необхідно визначити міру юридичної відповідальності особи; по-четверте, коли необхідно встановити наявність або відсутність факту, що має юридичне значення. Правозастосовний акт є завершальним етапом правозастосовної діяльності, має свої особливості, котрі виокремлюють його в особливу групу юридичних актів і визначають специфічну роль у механізмі правового регулювання суспільних відносин [10, с. 114–116].

У науці акт правозастосування розглядається як належним чином оформлений письмовий документ, який фіксує прийняте рішення, надаючи йому офіційного значення, у вигляді певної форми, що забезпечує реалізацію правових норм [6, с. 416]. Це пов'язано з тим, що у більшості випадків такий акт має юридичну силу лише тоді, коли він належним чином письмово оформлений. Подібне розуміння акта правозастосування значно звужує уяву про нього, оскільки не охоплює ті рішення владних суб'єктів права, які не оформляються спеціальним письмовим документом, а проявляються усно (доручення, попередження тощо) [6, с. 416].

Окремими вченими обґрунтовується думка про те, що акт правозастосування є документом, котрий приймається уповно-

важеним компетентним органом держави за наслідками розгляду юридичної справи, є юридичною дією, в результаті якої конкретні факти (життєві обставини) підводяться під відповідну норму права. Таким чином у процесі прийняття акта правозастосування суд або інший суб'єкт правозастосування у межах наданих йому державою повноважень поширює загальне правило, що закріплене у правовому приписі на конкретний життєвий випадок [3, с. 56]. На думку А. Ю. Олійника та С. Д. Гусарева, особливістю правового акта, різновидом якого є акт правозастосування, є трьохаспектність його сутності, зазначаючи, що правовий акт: є письмовим документом; видається компетентним органом держави (чи різних держав); закріплює правило поведінки, що забезпечується державою [9, с. 163].

Правозастосовний акт фіксує характер, обсяг, можливість правової поведінки суб'єктів, визначає шляхи реалізації публічних та приватних інтересів відповідно до реальних обставин місця і часу. Виступаючи в різних формах зв'язків і відносин з іншими явищами, акти правозастосування виявляють своє призначення найбільш яскраво у процесі реалізації правозастосовної діяльності, що проявляється в наступному: акт застосування права виступає юридичним засобом впливу на суспільні відносини; у зв'язку з прийняттям акта застосування права настає етап реалізації, виконання прийнятого рішення; в актах застосування права втілюється конкретно-визначений вплив компетентних органів на хід правового регулювання, персоналіфікована регламентація суспільних відносин; акт застосування права забезпечує втілення правової норми, застосовуваної в кожному конкретному випадку; акт застосування права пов'язаний із загальним об'єктом правозастосовної діяльності і його безпосереднім об'єктом, оскільки в ньому відбивається компетентність і професіоналізм уповноваженої особи, яка застосовує нормативний припис; акт застосування права виражає волю держави у вирішенні найбільш важливих проблем державного і суспільного життя; акт застосування права — це юридичний документ офіційного формального закріплення рішення компетентного органу [10, с. 114–116].

Реалізація правозастосовних актів забезпечена державним примусом. При цьому акт застосування права — документ, який є безпосередньою підставою для використання державних примусових засобів. Правозастосовний акт — це державно-владний індивідуально визначений акт, що здійснюється компетентними суб'єктами у конкретній юридичній справі з метою визначення наявності або відсутності суб'єктивних прав або юридичних обов'язків і визначення їх міри на підставі відповідних правових норм і в інтересах їх здійснення [1, с.466]. Отже, акт застосування права — це офіційне рішення компетентного органу в конкретній юридичній справі, що містить державно-владне веління, яке виражається у певній формі і направлене на регулювання суспільних відносин.

Правозастосовний акт — спосіб зовнішнього прояву формально обов'язкового правила поведінки індивідуального характеру, яке підтверджує, встановлює, змінює або скасовує суб'єктивні юридичні права й обов'язки персоніфікованих суб'єктів у конкретній життєвій ситуації. Йому притаманні такі юридичні властивості: 1) він може прийматися будь-якими органами держави, а деколи й уповноваженими на це законом органами місцевого самоврядування чи громадськими об'єднаннями або їх органами; 2) є формально обов'язковим щодо персонально визначених суб'єктів; 3) уміщує індивідуальні приписи (веління), розраховані на врегулювання лише окремої, конкретної життєвої ситуації, тому їх юридична чинність (формальна обов'язковість) вичерпується одноразовою реалізацією; 4) не може мати зворотної дії у часі; 5) свій зовнішній прояв може діставати в письмовій (документальній), або усній (вербальній), або ж фізично-діяльнісній (конклюдентній) формах [5, с. 552—553].

Коли йдеться про письмову, документальну форму правозастосовного рішення (яка є найбільш поширеною у професійній юридичній діяльності), тоді на стадії, що розглядається, слід дотримуватись певних вимог щодо його документування. Письмовий правозастосовний акт має включати зазвичай такі частини й елементи («реквізити»):

1) вступна частина (назва акта — наказ, розпорядження, ухвала, рішення, вирок тощо; повна офіційна назва правозастосовного органу; місце і дата прийняття акта; коротка вказівка щодо змісту («теми») питання, яке регламентується цим актом);

2) констатуюча частина (опис, характеристика встановлених у справі юридично значущих фактів, а також у разі потреби посилення на джерела, докази, які їх підтверджують);

3) мотивувальна частина (посилання на юридичну норму, відповідно до якої факти піддано певній юридичній оцінці, обґрунтування саме такої їх юридичної кваліфікації);

4) резолютивна частина (виклад формально обов'язкового правила поведінки індивідуального характеру, тобто взаємних суб'єктивних юридичних прав і обов'язків персоніфікованих суб'єктів, які теж мають бути зазначені в цій же частині акта);

5) підпис відповідної посадової особи (або декількох таких осіб) теж є обов'язковим реквізитом письмового правозастосовного акта [5, с. 552–553].

У юридичній літературі виокремлюють декілька поглядів на правозастосовні акти, а саме: перший — розглядає правозастосовний акт як акт, зміст якого становить індивідуальне веління; другий — розглядає правозастосовні акти як акти-документи. Тож, згідно з першою позицією, змістом правозастосовного акта є індивідуальне веління, що призводить до ототожнення змісту цього акта зі змістом індивідуальних актів, внаслідок чого правозастосовні акти втрачають характер самостійного правового явища, що має тільки йому притаманні властивості [8, с. 235–236]. На думку В. В. Мухіна, правові веління отримують в індивідуально-правових актах об'єктивний вираз, тобто мається на увазі, що індивідуальні акти здійснюються і закріплюються у певній формі, а саме у формі зовнішнього виразу [8, с. 235–236]. Форма зовнішнього виразу — це перш за все мовна форма [12, с. 237]. Такі ознаки притаманні всім індивідуальним актам, також окремі види індивідуальних актів можуть володіти і додатковими ознаками [8, с. 235–236].

Правозастосовний акт є виразом правової позиції, реалізованої вповноваженим суб'єктом у певній ситуації, що потребує офіційної констатації чи владного втручання. У процесі опера-

тивної діяльності органи державного управління широко застосовують усні індивідуальні веління. До них належать: указівки, що даються підлеглим під час нарад; розпорядження, що доводяться до відома виконавців за допомогою телефону, відеозв'язку, та інших засобів комунікації. Усні рішення можуть ухвалюватися під час прийому громадян, усність і безпосередність є тими принципами судочинства, що перетворюють його на судоворіння. Акти застосування права (індивідуальні акти) породжують певні юридичні наслідки, зумовлюють виникнення, зміну або припинення правовідносин, визначають суб'єктивні права та обов'язки учасників суспільних відносин, тобто мають неабияке соціально-правове значення [5, с. 562–568].

Більшість правозастосовних актів є актами-документами, які мають установлену законом письмову форму, чітко визначену назву (вирок, наказ, постанова, розпорядження тощо) та інші реквізити (дата й місце винесення, найменування органу, наявність відповідної печатки, підпису тощо). Недотримання форми правозастосовного акта призводить до його скасування або необхідності внесення змін [11, с. 384].

Форма правозастосовного акта нерозривно пов'язана з його змістом і позначається на ньому, оскільки впливає на діяльність суб'єкта правозастосування під час вирішення справи. Наприклад, обов'язок мотивувати рішення змушує суб'єкта дослідити і проаналізувати всі обставини справи; вимога робити посилання на нормативно-правовий акт зобов'язує суб'єкта розшукати та правильно розтлумачити необхідну норму; вимога підпису правозастосовного акта визначає відповідальність суб'єкта застосування права за його зміст [1, с. 225].

Отже, акт застосування права, як форма виразу державної волі, засіб її здійснення являє собою результат специфічної юридичної діяльності уповноважених на те державних органів, посадових осіб, виступає закономірним підсумком розумових і організаційних операцій, спрямованих на підготовку й прийняття рішення щодо конкретної справи, з урахуванням усіх фактичних обставин і вимог чинного законодавства. Він може проявлятися у вигляді усного акту, акту-дії та акта-документа. Останній є найбільш розповсюдженим і важливим з точки зору

забезпечення законності, підконтрольності, єдності правозастосовної діяльності на всій території держави. Правозастосовний акт повинен бути досконалим з точки зору його форми й змісту, його структурним елементам мають бути притаманні риси узгодженості, всебічності й повноти [6, с. 416].

Класифікація правозастосовних актів може проводитися за різних підстав: за суб'єктами, що здійснюють застосування права (акти органів законодавчої, виконавчої (центральні та місцеві органи влади) та судової гілок влади, а також акти контрольно-наглядових органів); за предметом правового регулювання або за галузевою належністю виокремлюють такі акти, як: конституційно-правові, адміністративно-правові, кримінально-правові, акти застосування матеріального і процесуального права; за функціональною ознакою (за їх місцем у механізмі правового регулювання) розрізняють: акти-регламентатори (визначають суб'єктів конкретних відносин; указують об'єм їх суб'єктивних прав і юридичних обов'язків; передбачають моменти виникнення конкретних правовідносин, умови їхнього розвитку і зупинення); правозабезпечуючі акти (забезпечують реалізацію правовідносин і, відповідно, досягнення цілей правового регулювання); за формою зовнішнього виразу; акти-документи — це належно оформлене рішення компетентного органу, складене в письмовій формі.

Важливим є питання про співвідношення правозастосовного акта й індивідуально-правового акта. Правозастосовні акти С. С. Алексєєв порівнює з індивідуальними державо-владними приписами, котрі є веліннями, що розраховані тільки на певний, суто індивідуальний випадок; вони є веліннями, так би мовити, «одноразової дії», тобто їх сила вичерпується настанням тих фактів, наслідків, які ними передбачені, як правило, вони персоніфіковані, направлені на конкретних осіб, а саме поіменно вказаних осіб [2, 551; 297].

На думку О. В. Буц, характерним для індивідуально-правових актів є те, що вони: по-перше мають ненормативний характер, тобто, на відміну від нормативно-правових актів, індивідуальні правові акти не містять «загальних правил поведінки (норм)»; по-друге, спрямовані на врегулювання кон-

кретних ситуацій, що потребують юридичного вирішення, й адресовані персонально визначеним суб'єктам. Якщо приписи, що містяться в нормативно-правових актах, мають на меті досягнення загального правового ефекту у вигляді встановлення, зміни або припинення юридичної регламентації того чи іншого виду суспільних відносин, то індивідуальні правові акти спрямовані на досягнення конкретного правового результату, під яким розуміється виникнення, зміна або припинення правових відносин [4, с. 3–6].

Індивідуальні акти — це юридичні документи, розраховані на чітко визначений індивідуальний випадок та адресовані конкретно визначеним суб'єктам. Вони характеризуються: наявністю певної юридичної сили, що залежить від місця і норми, на підставі якої ухвалено акт, систем і нормативних актів і характеру владної компетенції органу, що ухвалив акт; поширенням акта на конкретну життєву ситуацію (випадок), що визначається необхідністю реалізації нормативного припису загального характеру; наявністю чітко визначеного суб'єкта, якому адресовано акт; визначеністю конкретного змісту права та обов'язків, що реалізуються чи виконуються завдяки індивідуальному акту; особливим порядком набуття юридичної сили; можливістю оскарження або опротестування акта визначеними особами та у встановленому порядку; одноразовою дією акта, що вичерпується одним випадком; наявністю владної можливості породжувати правові наслідки, викликати, змінювати або припиняти правовідносини, а також суб'єктивні права та юридичні обов'язки конкретних осіб. Змістом індивідуального акта є визначення та конкретизація обов'язків як передбаченої необхідності діяти вказаним чином, а також вимога щодо правильного використання наданих суб'єктивних прав [13, с. 679–680].

Через видання індивідуально-правових актів норми законів і підзаконних нормативно-правових актів застосовуються уповноваженими на те органами і особами у формі конкретних приписів. Тому індивідуально-правові акти також є актами застосування права. Основна сфера застосування індивідуально-правового акту — управлінська, виконавчо-розпорядча діяльність. Форми індивідуально-правового акта набувають,

наприклад, рішення, які приймаються щодо конкретних осіб про їх нагородження, призначення на посаду, призначення їм пенсії, видачу ордера на квартиру та інше.

Виділяють наступні ознаки індивідуальних правових актів:

По-перше, вони носять ненормативний характер, тобто індивідуально-правові акти направлені на врегулювання конкретних ситуацій, що потребують юридичного дозволення, і адресовані персонально визначеним суб'єктам.

По-друге, з їх допомогою відбувається встановлення, зміна або припинення юридичних прав і обов'язків учасників суспільних відносин в індивідуальному порядку.

По-третє, індивідуально-правові акти виконують функцію індивідуалізації загальних правових приписів і утворюють індивідуальну (фактичну) основу індивідуально-правового статусу особистості.

По-четверте, вони органічно доповнюють нормативно-правові акти, проте не створюють нових норм права за допомогою індивідуальних актів. Таке доповнення здійснюється у двох формах: а) додатково до нормативного акту і на його основі приймаються індивідуально-правовий акт; б) доповнення за допомогою правозастосовної конкретизації [12, с. 237].

Таким чином, індивідуально-правовий акт — це ненормативний акт, що має вольовий характер і містить індивідуально-правові приписи, спрямований на врегулювання конкретних ситуацій та адресований персонально визначеним суб'єктам [4, с. 3–6].

Специфіка індивідуальних правових актів полягає у тому, що форма і зміст індивідуального акта найчастіше чітко встановлені законом. Недотримання вимог, що висуваються законом до форми і змісту, може спричинити недійсність індивідуального акту [12, с. 237]. Щодо індивідуальних актів встановлено такі вимоги, як: конкретність, достатня визначеність правового регулювання; логічна послідовність викладу; відсутність протиріч; максимальна стислість і компактність викладу; ясність, простота, доступність мови; точність і визначеність формулювання, виразів і окремих термінів; однаковість і послідовність використання технічних прийомів. Однаково ці вимоги можуть стосуватися і нормативних актів.

У науці розрізняють такі види індивідуальних актів, як: акти-директиви (розпорядчі акти); акти правозастосування; акти реалізації прав та обов'язків суб'єктів; інтерпретаційні акти; акти застосування права та інші.

Акти – директиви (розпорядчі акти) – індивідуальні владні веління, спрямовані на регламентацію різновиду суспільних відносин через зобов'язання суб'єктів щодо здійснення комплексу точно визначених дій. Вони є зразком поведінки, їх призначення – встановлення необхідності здійснення цілого комплексу дій. Найчастіше ці акти стосуються приписів державних органів загальній компетенції відомчим, місцевим та локальним органам щодо виконання актів, адресованих вищими органами влади нижчим [13, с. 679–680].

Акти правозастосування – документи, ухвалені в результаті конкретної справи. Їхнє призначення – встановлення конкретних фактів, що є підставою для виникнення, припинення або зміни правовідносин, об'єктом яких є реалізація права держави на регулювання суспільних відносин. У результаті вирішення юридичної справи в механізм правового регулювання включається додатковий елемент, що гарантує досягнення мети правового регулювання, повне і точне виконання юридичних обов'язків та здійснення суб'єктивних прав [13, с. 679–680].

Акти реалізації прав та обов'язків суб'єктів – документи, що виникли в результаті укладення угод між суб'єктами. На відміну від актів правозастосування, які є результатом діяльності державних органів на підставі наданих державно-владних повноважень, акти реалізації прав та обов'язків є автономним регулюванням, що здійснюється самими суб'єктами відносин на підставі наданої їм свободи розпорядження своїми правами. Ці акти є, як правило, результатами правомірної поведінки, спрямованої на використання можливостей, наданих державою. Указані акти (договори та зобов'язання) є підставою для виникнення правовідносин щодо реалізації певних варіантів можливої поведінки у чітко визначеній сфері відносин [13, с. 679–680].

Інтерпретаційні акти – документи, які приймаються компетентними органами у встановленому порядку і спрямовані на

роз'яснення чинних законів та підзаконних нормативних актів. Є результатом офіційного тлумачення норм і виражені в певній формі. Мають нормативний характер, обов'язкові для суб'єктів права, діють протягом часу функціонування акта, що тлумачиться. Приймаються лише за тими документами, які потребують тлумачення. Є засобом забезпечення єдності розуміння та застосування правових принципів [13, с. 679–680].

Висновки. Таким чином, акт застосування права – це різновид індивідуального правового акта – акт-документ, у якому формально закріплюється рішення компетентного органу у юридичній справі. Оскільки акт застосування права виступає як нероздільна єдність змісту і форми, сутнісного значення у ньому набувають формальні моменти. Поняття «акт застосування» у цьому сенсі певною мірою відрізняється від поняття самого рішення юридичної справи і його результату – індивідуального веління. Інакше кажучи, перед нами не сама по собі дія по застосуванню юридичних норм, не сам по собі результат, а дія і результат дії, виражений в обов'язковій письмовій формі, тобто єдиний акт-документ.

Список використаних джерел

1. Аверин А. В. Истина и судебная достоверность (Постановка проблемы) : монография. 2-е изд., доп. Санкт-Петербург : Юрид. центр Пресс, 2007. 466 с.
2. Алексеев С. С. Общая теория права. 2-е изд., перераб. и доп. Москва : Велби : Проспект, 2008. 576 с.
3. Боголюбов С. А. Стиль правовых актов. *Советское государство и право*. 1973. № 10. С. 101–105.
4. Буц О. В. Поняття та основні ознаки правозастосовних актів. *Держава та регіони*. (Серія: «Право»). 2016. № 1. С. 3–8.
5. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. / Нац. акад. прав. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого / редкол.: В. Я. Тацій, О. В. Петришин (голова) [та ін.]. Харків : Право, 2017. Т. 3 : Загальна теорія права. 952 с.
6. Гусаров С. М. Правозастосування в Україні : монографія. Харків : Золота миля, 2015. 416 с.
7. Загальна теорія права : підручник / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого ; за ред. О. В. Петришина. Харків : Право, 2020. 568 с.

8. Мухін В. В. Індивідуально правове регулювання: загальнотеоретична характеристика : монографія. Харків : Право, 2017. 320 с.
9. Олійник А. Ю., Гусарев С. Д., Слюсаренко О. Л. Теорія держави і права України : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2001. 176 с.
10. Палеха Р. Р. Правоприменительный акт — завершающий этап правоприменительной деятельности. *Вестник Томского государственного университета*. 2006. Вып. 2 (42). С. 114—116.
11. Хропанюк В. Н. Теория государства и права : учеб. пособие / под ред. В. Г. Стрекозова. 3-е изд., испр. і доп. Москва : Омега-Л, 2008. 384 с.
12. Черданцев А. Ф. Теория государства и права : учеб. для вузов. Москва : Юрайт, 2001. 429 с.
13. Юридична енциклопедія : у 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова) [та ін.]. Київ : Укр. енцикл. 1998. Т. 2: Д — Й. 744 с.

References

1. Averyn A. V. (2007). Ystyna y sudebnaia dostovernost. Sankt-Peterburh : Yuryd. tsentr Press. [in Russian].
2. Alekseev S. S. (2008). Obshchaia teoriya prava. Moskva : Velby : Prospekt. [in Russian].
3. Boholiubov S. A. (1973). Styl pravovukh aktov. *Sovetskoe hosudarstvo y pravo*. № 10, 101—105 [in Russian].
4. Buts O. V. (2016). Poniattia ta osnovni oznaky pravozastosovnykh aktiv. *Derzhava ta rehiony*. Serii: Pravo. № 1, 3—8. [in Ukrainian].
5. Velyka ukrainska yurydychna entsyklopediia. 20 Volls. V. Ya. Tatsii, O. V. Petryshyn (Eds.). (2017). Kharkiv : Pravo, voice 3 : Zahalna teoriia prava. [in Ukrainian].
6. Husarov S. M. (2015). Pravozastosuvannia v Ukraini. Kharkiv : Zolota mylia [in Ukrainian].
7. Zahalna teoriia prava. O. V. Petryshyn (Eds.). (2020). Kharkiv : Pravo [in Ukrainian].
8. Mukhin V. V. (2017). Indyvidualno pravove rehuliuвання: zahalnoteoretychna kharakterystyka. Kharkiv : Pravo. [in Ukrainian].
9. Oliinyk A. Yu. (2001). Teoriia derzhavy i prava Ukrainy. A. Yu. Oliinyk, S. D. Husariev, O. L. Sliusarenko. (Eds.). (2001). Kyiv : Yurinkom Inter [in Ukrainian].
10. Palekha R. R. (2006). Pravoprymenytelnyi akt — zavershaiushchyi etap pravoprymenytelnoi deiatelnosti. *Vestnyk Tomskogo gosudarstvennogo unyversyteta*. Issue. 2 (42), 114—116.[in Russian].
11. Khropaniuk V. N. (2008). Teoriya hosudarstva y prava. V. H. Strekozova (Ed.). Moskva : Omeha-L [in Russian].

12. Cherdantsev A. F. (2001). *Teoriya gosudarstva y prava*. Moskva : Yurait. [in Russian].
13. *Yurydychna entsyklopediia*. Volls 6. Yu. S. Shemshuchenko (Eds.). (1998). Kyiv : Ukr. entsyklopediia, Voice. 2: D – Y. [in Ukrainian].

И. А. Соколова

**Правоприменительный акт в системе правового регулирования
общественных отношений**

***Анотация.** Статья посвящена исследованию правоприменительного акта, его места и роли в системе правового регулирования общественных отношений, а также соотношению правоприменительного акта с другими видами юридических актов, таких как индивидуально-правовой и нормативно-правовой, рассматривается суть понятия правоприменения и акта применения права, кроме того приводится классификация правоприменительных актов в соответствии с различными критериями деления и прочее.*

***Ключевые слова:** правоприменение, правоприменительный акт, индивидуально-правовой акт, правовое регулирование.*

I. A. Sokolova

**PhD in Law, Assistant Professor at the Department
of Theory and Philosophy of Law**

***Annotation.** In the functioning of the legal system of Ukraine, law enforcement and legal practice are becoming increasingly important. First of all, it should be noted that law enforcement is not self-sufficient, its purpose is due to a special place and role in the process of legal regulation of public relations. Under the conditions of the rule of law, the participants of public relations are constantly faced with the application to the facts of life of the norms and principles of law by the authorized subjects. Accordingly, for public authorities, law enforcement is one of the main forms of exercising their powers.*

The need for law enforcement arises in the following situations: first, when the legal norms and legal obligations of individuals can be realized only after the individual – authoritative decision of the authorized body (for example, doing business without state registration entails negative consequences in the form of bringing to administrative responsibility under Article 164 of the Code of Administrative Offenses or with the help of a court in case of divorce for persons

with children, etc.); secondly, when there is a dispute over the right and the parties cannot agree on a decision on the content of their subjective rights and legal obligations. In this case, the dispute may be in the field of private relations (a dispute over the right is resolved by pre-trial agreement between the parties or in cases provided by law) and in public law (the main way to resolve such disputes is an administrative court); on — the third when the offense is committed and it is necessary to define a measure of legal responsibility of the person; fourth, when it is necessary to establish the presence or absence of a fact of legal significance. The law enforcement act is the final stage of law enforcement activity, has its own features that distinguish it into a special group of legal acts and determine a specific role in the mechanism of legal regulation of public relations.

Some scholars substantiate the opinion that the act of law enforcement is a document adopted by the authorized competent body of the state as a result of a legal case, is a legal action as a result of which specific facts (life circumstances) are brought under the relevant rule of law. Thus, in the process of adopting an act of law enforcement, the court or other law enforcement entity within the powers granted to it by the state extends the general rule enshrined in the legal prescription for a specific life case. According to A. Yu. Oliynyk and SD Husarev, the peculiarity of a legal act, a kind of which is an act of law enforcement, is the three-dimensional nature of its essence, noting that the legal act is: a written document; issued by the competent authority of the state (or different states); establishes a rule of conduct provided by the state.

The law enforcement act fixes the nature, scope, possibility of legal behavior of the subjects, determines the ways of realization of public and private interests, according to the real circumstances of the place and time. Acting in various forms of connections and relations with other phenomena, acts of law enforcement show their purpose most clearly in the process of law enforcement, which is manifested in the following: the act of law enforcement is a legal means of influencing public relations; in connection with the adoption of the act of application of the law comes the stage of implementation, execution of the decision; the acts of application of law embody the specific influence of the competent authorities on the course of legal regulation, personalized regulation of public relations; the act of application of the law ensures the implementation of the legal norm applied in each case; the act of application of the law is related to the general object of law enforcement activity and its direct object, as it reflects the competence and professionalism of the authorized person who applies the normative prescription; the act of application

of law expresses the will of the state in solving the most important problems of state and public life; the act of application of the law is a legal document of official formal consolidation of the decision of the competent body.

Implementation of law enforcement acts is ensured by state coercion. In this case, the act of application of the law – a document that is a direct basis for the use of state coercive means.

Thus, a law enforcement act is a way of outward manifestation of a formally binding rule of conduct of an individual nature, which confirms, establishes, changes or cancels the subjective legal rights and obligations of personalized subjects in a particular life situation.

The question of the relationship between the law enforcement act and the individual legal act is important. SS Alekseev compares law-enforcement acts with individual state-authoritative prescriptions, which are commands designed only for a certain, strictly individual case; they are commands, so to speak, «one-time action», ie their power is exhausted by the occurrence of those facts, the consequences that they provide, as a rule, they are personalized, aimed at specific persons, namely named persons.

Thus, an individual legal act is a non-normative act that has a volitional character and contains individual legal regulations aimed at resolving specific situations and addressed to personally identified entities.

Keywords: law enforcement, law enforcement act, individual – legal act, legal regulation.